

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-261-6-20>

**THE MYTHOSPACE OF THE NOVEL «JUDITH»
BY S. CHERKASENKO**

МІФОПРОСТІР ОПОВІДАННЯ «ЮДИТА» С. ЧЕРКАСЕНКА

Moshnoriz M. M.

*Candidate of Philological Sciences,
Teacher at the Department
of Linguistic,
Vinnytsia National Technical University
Vinnytsia, Ukraine*

Мошнорізі М. М.

*кандидат філологічних наук,
викладач кафедри мовознавства,
Вінницький національний технічний
університет
м. Вінниця, Україна*

У другій половині XIX – на початку XX ст. біблійні жіночі постаті в літературі подолали стереотипи суспільної думки. К. Откович пов'язує це з «проблемою десакралізації образу жінки, метою якої було розкрити психологізм життя жінки як індивідуальності, необмеженої шаблонним життям родинно-побутового укладу» [1, с. 171]. С. Черкасенко, як і Леся Українка та В. Винниченко, продовжив художнє студювання особливостей зображення психічного стану жінки в літературі. Наприклад, в оповіданні «Юдита» (1911) за сюжет твору взято християнський міф про Юдиту. Оповідання «Юдита» увійшло до збірки «Вони перемогли», яку С. Черкасенко видав у 1917 році. Ю. Шевельов відзначив глибокий психологізм цього оповідання: «Людські почуття глибоко заковані в душі Черкасенкових героїв, бо виявити їх – означає віддати на глум. А коли вони і виявляться, то виявляться трагічно непотрібно: як вибух стихійної помсти (оповідання «Юдита»)» [2, с. 3].

На сюжет твору накладено християнський міф про Юдиту – озброєну красою і мудрістю жінку, яка вбиває вождя ворожих сил Олоферна, що асоціювався з сатаною. А. Нямцу сюжет про Юдиту відносить до таких, що мають антивоєнну спрямованість та є змістовним центром багатьох міфів і літературних творів античності [3, с. 81]. У світовій літературі міфологічний образ Юдити А. Лосев охарактеризував як трагічний, який виникає у людей якраз у переломні епохи, коли «особистість настільки смілива, щоб порушити абсолютизм старого, але ще не настільки самостійна, щоб не відчувати свого перед ним гріха» [4, с. 381].

На відміну від античної героїні, Домаха-Юдита С. Черкасенка активно протистоїть негативним процесам у суспільному житті, не відчуваючи провини. Головною героїнею твору є куховарка вдова

Домаха, яка після смерті чоловіка почала працювати в артілі. Її зовнішність, майже карикатурно знижена, протилежна до біблійної красуні Юдити в стилі Джорджоне: «Висока, широка, з великим животом, одвислими грудьми; обличчя – як полив'яна макітра, кирпате, з сірими маленькими очима; волосся рідке, прилизане масними руками; брудна, неохайна, вона здорова, як велетень, і погана, як гріх» [5, с. 180]. Зате психологічними рисами вона дуже схожа з Юдитою – вірна, милосердна, людяна, смиренна. З усіх лише вона жаліє в'язнів та готує смачну їжу, і це єдине, що нагадує їм про людське: «Бідні ж ви мої, нещасні!.. Та нікому ж вас ані пожалувати, ні слова вам доброго сказати, сиротам!..» [5, с. 181].

Під час вечері Захарченко, один із в'язнів, спромігся повстати проти знущань хазяїна, за що його жорстоко побили наглядачі. Ніхто не заступився за Захарченка, окрім Домахи. Вона омила його від крові та тихо плакала над ним. Байдужість інших острожників, жорстокість хазяїна вразили Домаху. С. Черкасенко так організував сюжетно-композиційну структуру, що ці події підштовхнули Домаху до помсти. Вночі жінка зарізала хазяїна, цим самим відомстившись за горе, приниження і муки в'язнів. На нашу думку, автор, відштовхуючись від міфопоетичної традиції, показує, що за байдужості чоловіків спасіння для ображених може прийти від рук жінки.

В оповіданні автор зображує сучасний йому світ важкої праці в'язнів у контексті давніх міфологічних уявлень про антисвіт-пекло. Міфопростір оповідання «Юдита» побудований за принципом бінарної опозиції «верх – низ», «пекло – рай». У центрі міфопростору – Космічна Гора, що об'єднує небо та землю. Світова вісь проходить через гору, а її центром є колодязь-«проходка» з дашком [5, с. 176]. Ця ділянка лихого простору позначена входом – у колодязь (нижній світ), брудною казармою для робітників (середній світ), валом сірого глею, по якому туди-сюди ходить «кошова шкапа». Восени тут постійно лютує «степовий вітер, осатанівши від ... шамотіння». Колодязь-«проходка» сприймається як вхід у пекло, адже як у міфологічних уявленнях, це замкнений темний локус із пекельною холоднечею: «Куди не повернись – мокра, сіра, гідка стіна, вгорі – чорна просторинь, що тремтить од мізерного світла лампочки, а за нею – те саме» [5, с. 178]. У малюванні письменника цей світ вбирає інфернальний та оформлений із граном натуралізм, як це було в попередній літературній традиції І. Франка («Тюремні сонети», 1890).

Мешканцями цього простору є в'язні, «безпашпортні», острожники, які скоріше нагадують мерців, аніж живих людей і яким доводиться

терпіти тут нелюдські муки. Острожники асоціюються з хтонічними зміями, оскільки їхня розмова нагадує сичання. Господарями цього простору є дідок Конон Чатиркин, якого вони порівнюють із «нечистим духом», бо він нагадує сатану («з'являється він серед нас, як нечистий дух, шарудить, повертаючись то до одного, то до другого, своєю резиною киреєю з нап'ятою на голову відлогою; хижі, ненажерливі очі його, як звірята, визирають з-під настобурчених брів» [5, с. 179]) та десятник-кат Крячка. Етимологія імен цих персонажів (Конон, Крячка – знижена «тваринна символіка») має негативне значення.

Сакральний світ та антисвіт подано через опозицію «свій – чужий». Автор зображає благодатний сакральний світ з «оксамитовими ясно-зеленими килимами», де «стелилися дбайливо випещені ниви німців-орендарів, а по той бік, за другою балкою, за порослим очеретами й осокою ставком, буяли пишною ковилою барвисті панські цілинні степи» [5, с. 176]. Поетикою контрасту епік підкреслив, що він «чужий», недосяжний для каторжників. Тут живуть люди, у яких все навпаки, не як на «протилежному боці». Це місце гармонії та симетрії, тут панує добро: «Поважно походжали, працюючи, непривітні німці і тілисті німкені. Все робилося мовчки, поволі, але жодного руху не пропадало дурно в розміреній, дисциплінованій праці» [5, с. 176]. Цій благодатній праці протиставляється пекельна праця каторжників. Ниви є кінцевими проміжними ланками між світом людським і «пекельним», межею для яких слугує балка. Автор протиставляє ці два світи через низку опозицій «добро – зло», «любов – ненависть», «краса – потворність».

В'язні штучно занурені в ілюзорне пекло, тому природньою, що їхньою захисною реакцією є страх та ненависть. Страх в острожників викликає два слова – «надзиратель» та «безпашпортні». Сюжетно автор розкриває причину цього страху: бо «надзиратель» жорстоко шмагав їх до смерті. Ненависть природним чином випливає зі страху. В'язні ненавидять все те, що втратили і що вже ніколи не зможуть повернути. Тому цей простір стає простором ненависті, туги за щасливим минулим життям.

Як бачимо, С. Черкасенко трансформував біблійний міфосюжет про Юдиту не тільки враховувавши попередні обробки міфу, а й перевів осмислення його проблематики на новий рівень. На відміну від античної Юдити, головна героїня оповідання С. Черкасенка заради зміни старого сміливо протистоїть злу.

Література:

1. Откович К. В. Ілюзія свободи: образ жінки від традиціоналізму до модернізму: монографія. Київ: КАРБОН, 2010. 209 с.

2. Шевельов Ю. В. Спиридон Черкасенко. Нова Україна. 1942. № 247. С. 3
3. Нямцу А. Миф. Легенда. Литература (теоретические аспекты функционирования): монография. Черновцы: «Рута», 2007. 520 с.
4. Лосев А. Ф. Античная мифология в ее историческом развитии. М., 1957. 620 с.
5. Черкасенко С. Ф. Твори: в 2 т. Оповідання; У шахтарів: Як живуть і працюють на шахтах; Пригоди молодого лицаря: роман з козацьких часів / Упорядник та авторські примітки О. Мишанич. Київ: Дніпро, 1991. Т. 2. 671 с.
6. Мошноріз М. Міфопоетика творчості Спиридона Черкасенка: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 «Українська література». Вінниця, 2021. 22 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-261-6-21>

STYLISTIC DEVICES IN GEORGE GORDON BYRON'S POETRY

СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ В ПОЕЗІЇ ДЖОРДЖА ГОРДОНА БАЙРОНА

Pogorila O. S.

*Teacher of English, Methodologist,
Terebovlia Academic Lyceum
named after Yaroslava Stetsko
Terebovlia, Ternopil region, Ukraine*

Погоріла О. С.

*вчитель англійської мови,
вчитель-методист,
Теребовлянський академічний ліцей
імені Ярослава Стецько
м. Теребовля, Тернопільська область,
Україна*

The importance of the research implies the necessity in studying the stylistic characteristic of the work with the help of stylistic devices and their role in the apprehension of the style of the poetry by George Gordon Byron.

The stylistic devices of literary works help to develop not only their characters' and nature, but author's feelings and emotions.

The objective of the research is to study the usage of stylistic characteristics, in particular symbols, metaphor, simile, alliteration and satire in English literature of the Romantic period on the base of the poetry by Lord Byron.